

ВЕДЕНСЬВ Віталій

Криворізький навчально-науковий інститут
Донецького державного університету внутрішніх справ,
доцент кафедри соціально-гуманітарних
та загальноправових дисциплін факультету № 1
кандидат політичних наук, доцент

ЗАСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

В умовах формування в світі нового інформаційного середовища, перерозподілу сфер впливу, українська держава як активний учасник міжнародних відносин, повинна своєчасно реагувати на виклики сучасності: поширення світових інтеграційних процесів; перехід провідних країн світу від індустріального суспільства до інформаційного; руйнацію старої системи міжнародного права та системи міжнародної безпеки.

Одним із заходів адаптації до цих міжнародних процесів є спрямування власної інформаційної політики на розвиток інформаційної галузі країни, яка доречи перебуває лише на стадії формування. В той же час інформаційна галузь належить до стратегічно важливих сфер життєдіяльності суспільства тому, що забезпечує інформаційний суверенітет країни, який є складовою загального суверенітету України. З точки зору підсилення національного суверенітету інформаційна політика української держави повинна бути спрямована на створення сприятливих умов для подальшого розвитку інформаційних ресурсів, телекомунікаційної інфраструктури та технологій. Вкрай важливим для підсилення національної безпеки України є активізація міжнародного співробітництва у вище згаданій галузі з нашими стратегічними партнерами.

Чому ці проблеми є для нас актуальними саме зараз, тому що на думку Є. Головахи ситуація російсько-українських відносин характеризується подальшою ескалацією: все розпочиналось як війна інформаційна, потім вона «перейшла в економічну площину, ще пізніше стала гібридною, а тепер ми переживаємо

гарячу фазу, пов'язану з повномасштабним вторгненням та масовим насильством» [1, с. 261].

Участь України у гібридній війні призводить до того, що в країні виникають, фінансовані та організаційно підтримані з зовні латентні сили, діяльність яких шкодить національній безпеці. Тому сьогодні вкрай важливо вибудувувати комплексну систему національної безпеки, яка здатна мінімізувати наслідки інформаційного тероризму, кібервійни та кіберзлочинів. Вагомою складовою в такій системі національної безпеки є інформаційна політика держави, яка спирається на сучасні засоби пропаганди та контрпропаганди.

Теоретико-методологічною основою дослідження є роботи з теорії інформаційних мереж, комунікативного простору та інформаційних війн закордонних авторів: М. Бонда, П. Бурд'є, С. Вільямсона, М. Галеотті, Дж. Кеннета, П. Лазарсфельда, Р. Мертона, Дж. Найя, Е. Тоффлер, О. Фридмана та ін.; українських авторів: Т. Андрієвського, І. Ветринського, В. Горбуліна, Д. Дубова, М. Єніна, О. Комарчука, В. Ліпкана, Л. Нагарної, Г. Яворської та ін.

Як правило інформаційні війни ведуться анонімно, атаки агресора не відчуваються в момент їх проведення, вони не залишають в зонах проведення «військових операцій» відвертих матеріальних руйнацій, втім згодом їх руйнівний вплив на духовну сферу суспільства, національну свідомість громадян та рівень національної безпеки держави важко переоцінити.

Наслідки вдалих інформаційних війн несуть загрозу національній безпеці держави, яка піддалася інформаційному впливу тому, що забезпечують контроль над її інформаційним простором з зовні. В наслідок цього впливу може відбуватися переформатування громадської думки та встановлення потрібного іншим державам порядку денного. В результаті інформаційного впливу в поведінці громадян можуть відбувається зміни, які є причинами прояву у суспільстві протиріч, внутрішніх конфліктів і навіть відцентрових процесів.

Розірваність в часі інформаційного впливу та його наслідків не дає можливість однозначно визначити наявність інформаційного впливу на країну в даний момент. За тих умов, що вплив своєчасно майже не фіксується,

організатори інформаційних операцій залишаються невідомими. Частіше вдається згодом визначити кому гіпотетично це було вигідно. Відносно низька вартість технічного обладнання для ведення інформаційних атак [2, с. 49] робить доволі широким спектр її можливих організаторів: від держав та їх спецслужб до терористичних угруповань та окремих людей – лідерів суспільної думки.

Залученість у інформаційний простір більшості громадян цивілізованих країн світу автоматично робить ареною інформаційних війн населення цих країн. Професійно організована та тривала інформаційна обробка населення країни супротивника спричиняє руйнацію моральних, культурних та правових засад життєдіяльності суспільства.

Влада країни супротивника стикається з процесом руйнації суспільства з середини завдяки послабленню та заміщенню традиційних механізмів самоідентифікації (на підґрунті етнонаціональних, конфесійних та культурних засад) на штучно розроблені варіанти самоідентифікації (на засадах полікультурності).

Зважаючи на те, що сучасна людина мислить окремими образами, а масова свідомість має мозаїчний характер (складається з окремих взаємо не пов'язаних образів, породжених блоками засвоєної інформації), доволі ефективним є, не менш шкідливий для інтеграції суспільства, процес генерації та «вживення» в масову свідомість супротивника «потрібних» опоненту, руйнуючих єдність країни образів [3, с. 62].

Руйнують єдність суспільства і доволі поширені випадки розповсюдження власною владою неповної інформації про ті або інші події суспільного життя країни, спотворення інформації про те, що відбувається в інших країнах світу. Це відкриває можливість опонентам, використовуючи технології психологічної маніпуляції, надавати свою інтерпретації подій та фактів, перемижуючи достовірну інформації з частково достовірною або фейковою.

Всі вище перераховане випадки інформаційного впливу здійснюється в межах процесів пропаганди та контрпропаганди. Пропаганда відбувається завдяки використанню засобів масової комунікації (ЗМІ та різних інформаційних

мереж), через поширення інформації зрозумілого та переконливого характеру, яка не потребує додаткового пояснення.

Пропаганда – це політично-мотивований процес поширення потрібної політичному акторові (державі, соціальній групі, політичній партії, політику) інформації, яка пов'язана з трансляцією нових комусь потрібних «смишлів». Частіше за все інформації поширюється засобом «навіювання». Небезпечність психологічного впливу засобом «навіювання» полягає в тому, що прищеплення «нової» інформації відбувається на підсвідомому рівні.

Звідси ми можемо казати, пропаганда - це інформаційно-психологічний вплив на емоційно-вольову складову масової свідомості, за допомогою якого прищеплюються потрібні культурні, моральні, політичні ідеї, погляди, настанови, які врешті-решт формують прогнозовану суспільно-політичну поведінку. Метою пропаганди є вплив на пануючу ціннісну систему суспільства, його світоглядні орієнтації, які планують послабити або навидь змінити.

Контрпропаганда може визначатися як діяльність спрямована на нейтралізацію або послаблення інформаційного впливу пропаганди. Метою контрпропаганди є формування стійкої громадської думки та суспільного імунітету до поширюваної пропагандою інформації. Контрпропаганда повинна доводити життєву неспроможність, абсурдність аргументів пропаганди. В любому випадку і пропаганда, і контрпропаганда спрямовані на формування в масовій свідомості опонента потрібного алгоритму мислення та поведінки.

Інформаційні війни інтерпретуються як цілеспрямований та довготривалий обмін адресною інформацією, яка спрямована, по-1-е, на отримання оперативної переваги над суперником та, по-2-е, на нанесення в перспективі суттєвої шкоди світоглядним засадам опонента. В епоху глобалізації інформаційна війна доволі часто стає складовою гібридної війни. Характерною рисою гібридної війни є її мультимодальність, за якої війна ведеться за допомогою великої кількості важелів тиску: військових, економічних, інформаційних, політичних, психологічних і т.п. В результаті гібридної війни до руйнації країни, чисельних втрат людських та матеріальних ресурсів, додається

штучно створений колапс інформаційного та економічного середовища, психологічний ступор дезінформованої й дезорієнтованої людини та підірваний авторитет влади.

Враховуючи руйнівні наслідки інформаційних війн у листопаді 2016 р. Європарламент схвалив резолюцію під назвою «Стратегічні комунікації ЄС як протидія пропаганді третіх сторін», яка започаткувала створення системи безпеки інформаційного простору європейської спільноти. Спостерігаючи за діями наших стратегічних партнерів, в Україні за Указом Президента № 106/2021 від 19 березня 2021 р. створено Центр протидії дезінформації при Раді національної безпеки і оборони, мета якого є протидія загрозам національної безпеки України в інформаційній сфері.

На останок слід звернути увагу на те, що в світі відсутні міжнародні юридичні та моральні норми, щодо ведення інформаційних війн.

Література

1. Головаха Є. Як перемогти РФ в інформаційній війні: основні напрями і принципи контрпропаганди. *Українське суспільство в умовах війни*. 2022: Кол. моногр. / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. д. філос. н. Є. Головахи, д. соц. н. С. Макеєва. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. С. 261-263.

2. Денисюк Ж.З. Пропаганда та контрпропаганда в контексті стратегій державної інформаційної політики. *Вчені записки ТНУ ім. В.І. Вернадського*. 2021. Т. 32 (71), № 2. С. 46-51. (Серія: «Державне управління»),

3. Горбань Ю.О. Інформаційна війна проти України та засоби її ведення. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2015. № 1. С. 136-141.